

pro03 SCHAALVOORDELEN EN SCHAALNADELEN

Uitbreiding van de productie kan worden gerealiseerd door extra inzet van de productiefactoren arbeid en/of kapitaal.

Op korte termijn is de productiefactor kapitaal constant en kan alleen de inzet van de variabele productiefactor arbeid worden vergroot. Op lange termijn is de productiefactor kapitaal variabel en kan de inzet van beide productiefactoren, zowel arbeid als kapitaal, worden vergroot.

Op langere termijn kan er sprake zijn van **schaalvergroting**. Bij schaalvergroting is er een toename van de inzet van de productiefactoren arbeid en kapitaal met eenzelfde percentage. Als gevolg van schaalvergroting kan de productie evenredig, meer dan evenredig of minder dan evenredig stijgen.

- Als de productie evenredig stijgt, is er sprake van **constante schaalopbrengsten**.
- Als de productie meer dan evenredig stijgt, zijn er toenemende schaalopbrengsten (**schaalvoordelen**).
De gemiddelde productiviteit van de productiefactoren arbeid en kapitaal zal toenemen.
Schaalvoordelen worden vooral verkregen door technologische vooruitgang, arbeidsspecialisatie en een meer efficiënte organisatie van het productieproces.
- Als de productie minder dan evenredig stijgt, zijn er afnemende schaalopbrengsten (**schaalnadelen**).
De gemiddelde productiviteit van de productiefactoren arbeid en kapitaal zal afnemen.
Schaalnadelen treden vooral op in de sfeer van management en organisatie. Het werk wordt als eentonig ervaren en er is onvoldoende sociaal contact. Als de afstand tussen leiding en werkvloer te groot wordt, kunnen er afstemmingsproblemen ontstaan.